

Francine Mestrum



Den europeiska vänsterns framtid

Vinna och ändå förlora i Europa? Den frågan hänger över den förenade vänstern.

Det går framåt för den radikala högern i den Europeiska Union. Visserligen kan de inte räkna med att, i det europeiska parlamentsvalet i maj 2019, inhösta någon storvinst men det är mer än tydligt att de kommer att åstadkomma en maktförskjutning högerut i parlamentet.

För den radikala vänstern går det mindre bra. Det tycks som om ju mer slagorden om ”enhet” och ”samarbete” rungar desto större verkar risken vara för en ökad splittring.

Den radikala vänstern sitter i Europaparlamentet som en politisk grupp s.k. fraktion under namnet ”Förenade vänstern / Nordisk Grön vänster” – förkortat GUE/NGL. Fraktionen har 51 ledamöter komma från tretton länder. Många av nationsdelegationerna är sammansatta av olika partier såsom exempelvis den spanska delegationen som består av Izquierda Unida och Podemos eller den franska som utgörs av La France Insoumise och Parti Communiste francais. Det är således inget förvånansvärt att vänsterfraktionen oftast röstar mycket olika om texter i lagar och resolutioner.

Dessutom, det törnar ihop sig inte endast i vänsterfraktionen och i de nationella delegationerna utan det sker även inom de ingående partierna. Det grekiska Syriza är redan uppsplittrat och det tyska *Die Linke* kan mycket väl bli ett nytt splittrat parti. Ifall inte reglerna i Europaparlamentet skärps för hur en fraktion kan bildas kan vi i framtiden komma att sitta med 20 till 30 fraktioner mot dagens 9 stycken.

Vad har gått galet med vänstern?

Det är allmänt känt att vänstern förlorat allt hum om vad den håller på med. Många vänsterpartier begrep inte att rätta till politiken efter Berlinmurens fall och kunde följaktligen exempelvis inte dra några fördelar av den ekonomisk-finansiella krisen 2008. Högern begrep detta mycket väl och därför kan de högerpopulistiska partierna nu bulla upp med anti-system och anti-elitära sociala program. För arbetare som, genom utländska företags konkurrens, har förlorat sitt jobb och nu ställs inför arbetsvilliga invandrare och flyktingar i arbetslöshetskön är valet mycket enkelt. De ”inhemska” arbetarnas intressen försvaras bäst av att slåss mot

dagens onda dvs globaliseringen, invandringen och det multikulturella. Vänstern står bredvid och tittar på.

Lägger vi också till att skiljelinjen som finns och går tvärs genom de europeiska vänsterpartierna har varit och är; Europas samordning. Kritiken som finns har man lätt kunnat enas om men vad som vore en lösning har varit en svårare nöt att knäcka. I synnerhet efter krisen i Grekland 2015 har motsättningarna skärpts till. En del vill lämna eurovalutan, andra vill lämna EU helt. Och ståndpunkterna är överlag sällan ideologiskt betingade utan mestadels är de följer av inrikes maktförhållanden, vilket exempelvis är mycket tydligt i Frankrike. Det diskuteras visserligen yvigt och brett med begrepp om ”självbestämmande”, ”nationell suveränitet”, ”internationalism” och ”tvärnationell demokrati” men vem har modet att ge begreppen ett konkret innehåll? Betyder en nationell självbestämmanderätt att man ensidigt – och utan några efterföljder – kan öka beskattningen eller minska den, stänga eller öppna sina gränser visavi invandrare och flyktingar eller underkänna och bortse från de klimatförändringar som sker?

Ytterligare gäller att det allmänpolitiska landskapet är nära på omkastat idag. Den franske presidenten Emmanuel Macron är den tydligaste förebilden på detta när han poängterar att i och efter det nästkommande EU-valet ska politiken om nermonteringen av vänster och höger fortgå.¹

Sist och slutligen känner Europas radikala vänster att den radikala högern flåsar dem tätt i nacken. Det är inte bara att deras svar på tidens frågor ses som trovärdigare och klassmässigare än vänsterns dessutom har högern trängt in på vänsterns förlovade land; socialpolitiken.

Kortfattat, detta borde inte vara tiden för strider inbördes. Det övergripande mottot borde istället vara; ta varandra i hand och sök trots den stora mångsidigheten efter vad som är det gemensamt för vänstern i stort. Inte förty var det också den tanken som ständigt återkom på de europeiska vänsterpartiernas 13:de sommaruniversitet i Wien i juli. Kommer vi att få se någon övergång från ord till handling?

Vad är vänsterpartiernas vinst/förlust?

Låt oss först titta på EU:s två största kärnstater Frankrike och Tyskland. I Frankrike har socialdemokratiska Parti Socialiste sjunkit till ett minimum och kommer troligtvis inte att komma ur sin vågdal. De erhåller enligt de senaste pejlingarna knappt 8 procent. I svallvågorna efter presidentvalet lämnade dessutom den tidigare partiordföranden och ”sedd som vänster” Benoît Hamon, som i valet endast fick 6 procent, partiet. Han bildade ett nytt parti ”Génération-s” le mouvement”, som står de gröna nära, och pläderar för vänstersamverkan Till vänster om socialdemokraterna finns också Jean-Luc Mélenchon med sitt La France Insoumise som skulle kunna få mellan 14 – 15 procent i EU-valet nästa år. Men Mélenchon vill inte samarbeta med det franska kommunistpartiet som i pejlingarna ramlat ner på 2 procent och försvinner därmed ur EU-parlamentet. Lägg därtill till de två pyttesmå trotskistiska formationerna och vi ser att det är en uppsplittrad vänster.

Vänstern i Tyskland visar ingen bättre bild. Frågan är vad som kommer att ske med det – med vänsterögon sett – stora Die Linke. En av partiledarna Sahra Wagenknecht, gift med den populära Oskar Lafontaine hotar i praktiken med en partisplittring. Hon går emot EU som sådan, pläderar för att lämna euron och att nationsstaten Tyskland ska stänga sina gränser.

¹ Ett inte oväntat resultat således var den franske miljöministern Nicolas Hulots avång 28 augusti ur regeringen Edouard Philippe. Hulot är välkänd miljöaktivist och vänster och presenterade ett ambitiöst miljöprogram vid tillträdet. Han förklarade att han inte längre kan vidmakthålla illusionen om att regeringen gör något åt miljön. Han har inte kunnat åstadkomma någonting vare sig exempelvis från kärnkraften till bekämpningsmedlen inom jordbruket. President Macron bestred det sagda och förklarade att regeringen beslutat att begränsa dieselanvändningen, vilket ska verka fullt ut 2040.

Hon menar att detta är det enda sättet att med en samlad vänsterrörelse bestrida den radikala högerns Alternative für Deutschland.

En av kritikerna och motståndarna till Wagenknecht/Lafontaine är Die Linkes ”stora” Gregor Gysi, ordförande för Europeiska vänsterpartiet². Han menar att det löser inget utan bidrar istället till allt större konflikter – dvs krig – i Europa. Och han betonar att en samlad vänster inte kan beodras uppifrån utan måste växa fram underifrån.³

Sahra Wagenknecht kungjorde sin samlingsrörelse ”Aufstehen” den 4 augusti. I början på september ska kanske valplattformen offentliggöras. Mycket kommer därefter att avgöras hur Die Linkes utvecklas.

Den tidigare finansministern Gianis Varoufakis från det grekiska Syriza har lanserat en ny rörelse ”DiEM25” (Democracy in Europe Movement) med krav på mera demokrati och insyn och för ett ”New Deal”⁴ för den europeiska unionen. I ett öppet brev skrev han till Die Linke, Podemos det portugisiska Bloco de Esquerda och La France Insoumise om sitt budskap; ”en realistisk front av ohörsamhet”. Det finns ett principavtal med Benoît Hamon i Frankrike, borgmästaren de Magistris i italienska Neapel. Stöd för valplattformen ”Europeisk vår” ges av det polska Partia Razem, det danska Alternativet, piratpartiet i Tyskland och Tjeckien, det kroatiska ”Zagreb är vårt” och det portugisiska LIVRE plus Die Linkes ordförande Katja Kippling förutom Varoufakis nystartade parti ”MeRA25”. Man hoppas att i EU-valet 2019 kunna åstadkomma ett genombrott likt den som Jean-Luc Mélenchon gjorde med La France Insoumise i det franska presidetvalet 2017.



Sökandet efter allianser

Möjligheter till vänsterallianser är inte självskrivna. Sålunda är den utesluten mellan Jean-Luc Mélenchon med La France Insoumise och Alexis Tsipras med Syriza. Orsaken är att La France Insoumise har gått ur Europeiska Vänsterpartiet efter att man beslutande att inte utesluta Syriza. Det betyder inte att Mélenchons ståndpunkter vore orubbliga tvärtom kan de mycket väl anpassas till vad som är europeiskt önskvärt och möjligt inrikespolitiskt. Partiets europeiska program betonar folksuveränitet visavi statsbudgeten och beskattningen, protektionism utifrån social solidaritet, ett avskaffande av Frontex⁵ utan att för den skull självt ha en klar strategi gällande invandring till EU. Den tidigare taktiken att underhandla med en ”plan

² Se [Europeiska vänsterpartiet på Wikipedia](#).

³ Det europeiska vänsterpartiet (EV) förenar ett antal vänsterpartier i Europa. Det är i realiteten en partiernas samordning då det inte bygger på individuellt medlemskap. I just avsaknaden av individuellt medlemskap saknas också en politisk dynamik i organisationen. (EV ska inte sammanblandas med vänsterfraktionen i EU-parlamentet. Det är två helt skilda organisationer.) Die Linke godkände på sin partidag 8-10 juni Leipzig att EV omformas till ett vanligt parti baserat på individuellt medlemskap.

⁴ New Deal 1933-39 initierades av USA:s president Franklin D. Roosevelt som ett rad statsfinansierade åtgärder för att underlätta den ekonomiska situationen för medborgare som drabbades av den stora depressionen. Den innebar reformering av industrin, jordbruket, finansväsendet, och sysselsättningen samt kraftig utbyggnad av vattenkraften, bostadsbeståndet.

⁵ Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån. Se [Frontex](#) på Wikipedia.

A / plan B” i bakfickan dvs med hot om att avbryta gäller inte längre. En stor majoritet av partiets stöd vill ha euron kvar men är i övrigt uppdelad i europeiska frågor.

La France Insoumise är idag det starkaste partiet i den radikala europeiska vänstern. Man har ingått avtal med spanska Podemos, portugisiska Bloco, det nya lilla slovenska partiet Levica och med den välkände Stefano Fassina i partiet Sinistra Italiana. Dessutom står Mélenchon bakom Sahra Wagenknecht i Die Linke.

Walter Baier, samordnare för GUE/NGL:s politiska stiftelse ”Transform! Europe” talar i försonande ordalag. Enligt honom är det inte nödvändigt att välja mellan den nationella suveräniteten och ett europeiskt samarbete. Europeisk samordning betyder, enligt honom, att respekten för staters självbestämmanderätt bör kunna samverka med en tvärnationell demokrati. Men hur ska det ske? Det ordar han inget om.

Det är under de kommande veckorna och månaderna som det avgörs vad det blir med den Förenade vänstern i Europa. Det har i Europaparlamentet bildats en ”progressiv” valkommitté bestående av medlemmar i GUE/NGL, socialdemokraterna och de gröna. Det är i sig naturligtvis ett lovvärt beslut men längre än till parlamentssamverkan sträcker den sig inte. 2017 hölls i Marseille det första ”europeiska forumet” för denna ”det bredast möjliga progressiva mittenfältet”. Nästa forum ska ske i Bilbao. Det är mycket hoppingsivande ifall partierna är beredda att ge initiativet sitt fulla stöd. För det kommer inte att bli någon lätt uppgift då det efter forummötet endast återstår ett halvår innan valet sker.

Försök till sammanfattning med frågor.

Måhända lyckas den breda radikala vänstern att bevara en enhet även om den till sitt innehåll är långt ifrån är enhetligt. Det skulle i så fall efter valet öka chanserna att förstora vänsterfraktionen i parlamentet. Vänsterflanken hade en mäktigare röst i den politiskt svåra strid som måste föras. Eller kanske splittras den förenade vänstern med resultatet av fler fraktioner (det behövs 25 ledamöter utifrån minst 7 länder). Dvs vi kunde få det paradoxala resultatet att antalet radikala vänsterledamöter ökar samtidigt som vänsters makt i parlamentet minskar.

Chansen är reell att Mélenchon och Wagenknecht rör hem spelet. Deras argument om att den nationella suveräniteten inte ska överlämnas åt högern klingar övertygande. Och det ska säkert inte få bli så att det är extremhögern som ska forma den nya arbetarrörelsen. Wagenknecht önskar också helt visst för en återgång till rättfärdighet och ordning; att de tyska arbets- och sociallagarna (Hartz IV) skrotas.

Skulle detta kunna fungera som en strategi mot extremhögern? Frågan är alltså vore detta vägen för den progressiva vänstersidan att välja?

Det är begripligt att murarna restes på nytt i Mellaneuropa efter den grekiska krisens uppdykande 2015 och att som en följd av detta Brexitäventyret i Storbritannien med att tilltron till den europeiska politiska framtiden dalade kraftigt. Vänsterns kritik av den nu förda politiken i EU skulle i sig väl kunna bidra till en vänsterenhet. Men det betyder inte detsamma som hur det ska ske framgent.

Vänstern har i sina (marxistiska) analyser alltid understrykt vad som förändrats i kapitalismen. Idag har vi ett nytt proletariat inom tjänstesektorn men vänstern har inget klart begrepp om hur den ska förhålla sig till detta. Liksom vänsterns föga uppmärksamhet av staten samtidigt som den nationella statens suveränitet till största delen numera är en papperstiger.⁶ Idag

⁶ Ett gott exempel på illusionen om staten som avhängig folkviljan är Sverige. Där främst två så motsatta partier som socialdemokraterna och sverigedemokraterna när sig på detta. För att se realiteten (att exv. Sverige på kort tid klivit upp till plats 2 efter Schweiz som landet med flest miljardärer per innevånare). Se Göran Greiders och Per Olssons recensioner av Göran Therborns nya bok *Kapitalet, överheten och alla vi andra. Klassamhället i Sverige – det rådande och det kommande* (Lund: Arkiv förlag, 2018. -173 sid): [Stridsskrift av klass](#) i

är det de transnationella företagen och den globaliserade finanssektorn som i realiteten sätter lagarna.

Det enda svaret som fortlöpande ges på detta tillstånd är poängteringen av det lokala. Det är illusionen om att den vanliga människan (gemene man) mot staten ska rädda städerna och världen. Men världen – och kapitalismen – kommer tyvärr inte att förändras hur betydelsefull den lokala politiken än i sig må vara.

Den radikala högern vet att verka samman. När nu anfallen på den för ”mjuka” europeiska unionen också organiseras från både USA och Ryssland kunde en kraftig progressiv europeisk front med en frigörande som universell rättssyn vara mer än välkommen. Förmås inget åstadkommas i den riktningen är chansen stor att extremhögern och nationalismen vinner till slut. När så delar av högern övertar vänsterslagord ”Mot NATO”, ”Mot WTO” – står vänstern med sina otillräckliga analyser kvar i kylan.

Vänsterpopulismens tro att ”småfolket” står mot eliten som om motsättningen mellan vänster och höger inte längre fanns är hopplöst naivt i synnerhet som småfolket dessutom bara är inskränkt till ”vårt” småfolk. Sahra Wagenknecht hävdar sig stå för en ”materialistisk vänster” och inte en ”moralisk vänster”. *Erst kommt das Fressen und dann kommt die Moral.*

Javisst kan så vara, men måste inte alla åsidosatta på jorden kunna äta och dricka? Kan man i en de facto globaliserad värld glömma grannländer och södern och stänga dörren mot flyktingar utan hopp. Ställs denna realistiska fråga då har vi det realistiska svaret.

Uitpers.be 6 augusti 2018. (”Winnen, en toch verliezen”).

Översättning från nederländskan och noter Per-Erik Wentus.